

Seznam příloh

- Příloha č. 1 – Dotazník pro pedagogické pracovníky
- Příloha č. 2 – Dotazník pro ostatní profesionály
- Příloha č. 3 – Ukázka vyplněného dotazníku – paní Alena (učitelka)
- Příloha č. 4 – Ukázka vyplněného dotazníku – paní Zdena (psycholožka)

Příloha č. 1 – Dotazník pro pedagogické pracovníky

1. Můžete mi říci něco o dětech ve střídavé péči, s nimiž jste se během Vaší kariéry setkal/a?
 - a. Jakou měly docházku (nemocnost, pozdní příchody)?
 - b. Jak působily v kolektivu?
 - c. Jak podle Vás střídavou péči zvládaly?
 - d. Jaký měly prospěch – myslíte si, že to ovlivňovala právě střídavá péče?
 - e. Pozoroval/a jste na dětech ve střídavé péči nějaké zvláštnosti?
2. Můžete mi říci něco o jejich rodinném zázemí?
 - a. Jak spolu komunikovali jejich rodiče?
 - b. Jak se rodiče angažovali v rámci školy (třídní schůzky, komunikace s vyučujícími)?
3. Je nějaký společný rys/strategie rodin, které podle Vás zvládaly střídavou péči?
4. Je nějaký společný rys rodin, které podle Vás střídavou péči nezvládaly?
5. Jaký máte na střídavou péči názor? Proč?
6. Vidíte na střídavé péči nějaké klady? Jaké?
7. Vidíte na střídavé péči nějaké zápory? Jaké?
8. Chtěl/a byste něco dodat?

Příloha č. 2 – Dotazník pro ostatní profesionály

1. Jaké máte zkušenosti se střídavou péčí?
2. Je možné dopředu odhadnout, jestli bude střídavá péče v určité rodině fungovat?
3. Co dětem podle Vás znesnadňuje zvládnání střídavé péče?
4. Co dětem podle Vás usnadňuje zvládnání střídavé péče?
5. Jaké problémy se řeší v rodinách se střídavou péčí nejčastěji?
6. Jak podle Vás děti střídavou péčí zvládají?
 - a. Liší se to např. podle věku, osobnosti, nějakých specifických znaků dítěte?
7. Jaké vidíte na střídavé péči klady?
8. Jaké vidíte na střídavé péči zápory?
9. Chtěl/a byste něco dodat?

Příloha č. 3 – Ukázka vyplněného dotazníku – paní Alena (učitelka)

1. Můžete mi říci něco o dětech ve střídavé péči, s nimiž jste se během Vaší kariéry setkal/a?
 - a. Jakou měly docházku (nemocnost, pozdní příchody)?

Setkala jsem se s dvěma typy dětí ve střídavé péči. Tam, kde byla zvládnuta komunikace mezi rodiči a nebyly žádné velké neshody ohledně výchovy dětí, eventuelně neshody ohledně jiných důležitých věcí (peníze, životní styl, otázka „viny“ za rozchod apod.), zejména takové, které by se ventilovaly před dětmi, měly tyto děti srovnatelnou nemocnost a docházku s dětmi ostatními. Z dlouhodobého hlediska se však i u těchto dětí může projevit rozdílný životní styl obou rodičů a může jejich nemocnost narůst. Pokud však dotyční rodiče komunikovali tyto problémy, většinou se tato situace brzo vyřešila.

Jiná situace je u dětí, jejichž rodiče se nemohou domluvit na zásadních otázkách výchovy dětí, na finančních záležitostech, zejména pak když rodiče tyto neshody přenášejí na děti a ventilují svoje názory na život druhého partnera. Tyto děti bývají více nemocné, mají více absencí a problémů jak všeobecně zdravotních tak i psychických.

- b. Jak působily v kolektivu?

Opět – záleželo vždy především na konkrétním případě, jakým způsobem rodiče zvládli rozchod, komunikaci kolem rozchodu a ohledně výchovy dětí. Pokud oba rodiče dokázali vytvořit dětem podnětné prostředí, ve kterém se o děti nepřetahovali a nevštěpovali jim diametrálně odlišné hodnoty, byla situace relativně dobrá a děti po počátečním období nejistoty působily v kolektivu sebejistě a v pohodě. Musím ale říci, že takových případů je velmi málo.

Děti, které jsou dlouhodobě vystaveny časově srovnatelnému působení dvou rodičů, kteří mají naprosto protichůdné názory na to, co je v životě správné a navíc mají vyhraněný názor na to, co dělá jejich bývalý partner špatně a neváhají při každé příležitosti tento názor před dítětem ventilovat, jsou často nejisté, bývají i agresivní nebo přehnaně komunikativní (třídni šaškové), čímž nejistotu maskují.

- c. Jak podle Vás střídavou péči zvládaly?

Setkala jsem se s dětmi, které relativně dobře zvládly model „jeden byt, dva rodiče“ a problém s tím měli někteří rodiče (kteří se cítili připraveni o své jistoty, zejména pokud byli nuceni pobývat v bytě/domě svého bývalého partnera, odkud se cítili vyhnáni), což se ovšem zase zpětně promítlo do psychické pohody dětí. Některé děti, které prošly nebo procházejí střídavou péčí, se mi opakovaně svěřily, že vlastně nemají žádný domov, že se pořád jen

stěhují. Je pro ně často těžké akceptovat dva různé výchovné styly, o to těžší, že zoufale potřebují jistotu, pevný rytmus a řád, o to více, že mají za sebou nedávnou traumatizující zkušenost rozchodu rodičů. Obzvláště těžké to bývá v případě, je-li jeden z rodičů nezralá, patologická osobnost, případně závislý na návykových látkách.

d. Jaký měly prospěch – myslíte si, že to ovlivňovala právě střídavá péče? Některé prospívají relativně dobře, jiné šly velmi s prospěchem dolů po rozchodu rodičů. Jsem přesvědčena o tom, že u některých to zcela zřejmě střídavá péče ovlivňovala, částečně díky tomu, že každý z rodičů přikládal jiný význam vzdělání a případné domácí přípravě. Někdy i jeden z rodičů, aby udělal na děti dojem, umožňoval méně spánku, více her na počítači či mobilu, Jindy prostě děti zneužívaly snížené možnosti kontroly, zaviněné častým předáváním.

e. Pozoroval/a jste na dětech ve střídavé péči nějaké zvláštnosti? Není snadné říci, nakolik se na celkovém stavu dítěte podepisuje už prostý fakt, že se jeho rodiče pro hluboké neshody rozešli a nakolik samotná střídavá péče. V zásadě je ale možné říci, že střídavá péče, i když je dobře zvládnutá, bývá pro dítě velmi stresující a často se na dětech projeví zvýšenou nejistotou. Opět je nutné vidět věci v souvislostech – největší škody nadělá střídavá péče v případech, kdy má její zavedení suplovat dohodu mezi rodiči, kdy se prostě mezi znesvářené rodiče, kteří nejsou schopni se domluvit na elementárních záležitostech, rozpůlí dítě v bláhové naději, že mu to prospěje. Velice často se pak setkáváme ve škole s dětmi, které když jsou u jednoho z rodičů, jsou v pohodě a šlapou jako hodinky, zatímco jsou-li u druhého, jsou labilní, mrzuté, jejich školní připravenost a výkon rapidně klesají. Tento jev je bohužel u střídavé péče dosti častý.

2. Můžete mi říci něco o jejich rodinném zázemí?

a. Jak spolu komunikovali jejich rodiče? Zažila jsem případy, kdy rodiče komunikovali dospěle, s cílem najít co nejlepší řešení ve všech situacích. Zažila jsem ale i případy, kdy rodiče naprosto nebyli schopni komunikovat, naopak neustále spolu vedli boje – o děti, o každý detail jejich životů, ale v neposlední řadě i o spojence nejen z řad učitelů, ale i ostatních rodičů. Takový případ dovede negativně poznamenat atmosféru v celé třídě.

b. Jak se rodiče angažovali v rámci školy (třídní schůzky, komunikace s vyučujícími)? Často je to právě znesvářený bojující rodič, který se velmi angažuje, ale jeho primárním cílem je vzbudit dojem, že je právě on/ona tím lepším z rodičů, kterého je třeba podpořit. V takových případech nejde o zájem dítěte, ale o jakousi pochybnou prestiž.

3. Je nějaký společný rys/strategie rodin, které podle Vás zvládaly střídavou péči?

Schopnost komunikace, schopnost sebereflexe, pokora, snaha vždy a ve všem přijímat vlastní odpovědnost, snaha vždy hledat společně s ostatními především řešení, které je v zájmu dítěte. Zvládnutý rozchod samotný a emoce okolo něj.

4. Je nějaký společný rys rodin, které podle Vás střídavou péči nezvládaly?
Emocionální nezralost rodičů, neschopnost efektivní komunikace, přetrvávající pocit křivdy z rozchodu, nadřazení vlastních zájmů zájmům dítěte (ale to asi samosebou vyplývá z emocionální nezralosti). Přesvědčení, že soudem nařízená střídavá péče nahradí schopnost se domluvit.
5. Jaký máte na střídavou péči názor? Proč?
Ve většině případů působí na děti dlouhodobě negativně, právě proto, že má suplovat opravdové řešení problémů. Na rozdíl od progresivního způsobu rozhodování o tom, kdo dostane děti do péče, který se prosazuje např. v Německu – tj. že se především zkoumá ochota a schopnost partnerů se domluvit a pokud k domluvě nedojde, dává se ve výchově přednost tomu z rodičů, který dlouhodobě projevoval větší snahu se domluvit, což zkoumá několik instancí, u nás se často prostě rozhodně o střídavé péči tam, kde rodiče nejsou schopni se na čemkoli dohodnout. Což ve výsledku bere mnoha dětem jakoukoli jistotu a činí z nich dlouhodobě hračky v rukou znesvářených rodičů. Často nepomůže ani dát starším dětem možnost se vyjádřit, protože pro dítě do určitého věku je prostě téměř nemožné jednomu z rodičů říci, že u něho nechce být, nebo alespoň ne tak často. Dalším smutným modelem, se kterým jsem se několikrát ve své praxi setkala, byly rodiny, kde děti cítily povinnost chodit k jednomu z rodičů „protože je sám a je mu smutno“ (v obou případech, na které si konkrétně vzpomínám, šlo shodou okolností o otce sociopaty, jeden byl navíc závislý na alkoholu a vůči dětem i ženě projevoval násilnické sklony).
6. Vidíte na střídavé péči nějaké klady? Jaké?
Pokud mezi rodiči a dětmi vládne otevřenost, je dobrá komunikace a dospělí jsou schopni vyhodnotit správně potřeby dětí, jde o jeden z nejlepších možných modelů porozchodové péče o děti. Ovšem s tou výhradou, že ideál samozřejmě je, když je věcí svobodné dohody i rozsah a časové rozpětí střídavé péče. Tedy když se rodiče jsou schopni sami domlouvat o tom, kdo, kdy a proč bude děti mít. Samozřejmě v tomto procesu mají s přibývajícím věkem stále větší slovo i rostoucí děti. Jiný způsob střídavé péče vidím v zásadě jako škodlivý.
7. Vidíte na střídavé péči nějaké zápory? Jaké?
Myslím, že už jsem je zmínila v předešlých bodech. Především vidím jako největší problém fakt, že střídavá péče má suplovat řešení rozporů mezi rodiči tím, že dítě de facto i de iure rozpoltí mezi dva dospělé, kteří se nedovedou dohodnout. Bez nutnosti navštěvovat povinně třeba rodinnou poradnu, mediátora, který bude mít slovo u případného soudu apod. Což je i pro silné dítě naprosto patologická situace.
8. Chtěl/a byste něco dodat?

Doufám, že se i náš soudní systém v dohledné době vydá cestou posuzování způsobilosti rodičů k výchově především podle snahy domluvit se, respektovat odlišný názor, ctít potřeby dítěte, i když to krátkodobě přinese nevýhody.

Příloha č. 4 – Ukázka vyplněného dotazníku – paní Zdena (psycholožka)

AD 1)

Přes 20 let praxe psycholožky a psychoterapeutky

AD2)

Pokud rodiče jsou schopni zdravé, konstruktivní a funkční komunikace, nejsou pohlceni vzájemnou nenávisí a neřeší prostřednictvím SP své nedořešené vztahové problémy, pak je naděje na její fungování větší. Přesně odhadnout to zcela jistě nelze, neboť hlavní je reakce a stav dítěte.

AD3)

SP znesnadňuje již zmíněná neschopnost rodičů vzájemně komunikovat, shodnout se , tolerovat a vážit si sebe navzájem. Roli hraje též věk dítěte, vzdálenost bydlišť, rozdílné výchovné styly a názory, životní filozofie.

AD4)

Opak bobu 3 :)

AD5)

Dítě je nuceno měnit nejen prostředí, ale i výchovný, stravovací , režimový aj životní rámec. To má velké nároky na jeho flexibilitu a stabilitu obecně.

Rodiče často vytvářejí různé zákazy a tabu témata, čímž zatěžují spontaneitu a "sdílecí" rámec s druhým rodičem.

Otevřené či skryté degradování a pomlouvání druhého rodiče.

Potíže s chováním, sebezpojetím a sebedůvěrou u dětí .

AD6)

Tento bod je velmi individuální, v závislosti na věku, temperamentu, osobnosti a rodinné historii dítěte.

AD7)

Osobně nevidím žádné klady SP.

Vzhledem k jejímu hojnému výskytu nyní slýchám od matek jako výhodu, že budou mít více času pro sebe.

AD8)

Zápory zrcadlí každé dítě tomuto způsobu rodinné péče vystavené po svém.

V současné době se množí případy, kdy dítě žádá pomoc samo za sebe - obává se nepochopení od obou rodičů - a chce pouze jedno hlavní zázemí (12-14 let), přestože dosud zvládalo SP. Vybere si jednoho rodiče a bojí se, aby se druhého jeho volba nedotkla, neboť mu opravdu nechce ublížit. Je to často velmi těžké a složité rozmotat. A bez pomoci vydatné somatizace či zhoršení prospěchu to vlastně vůbec není proveditelné.

SP nezohledňuje základní vývojové potřeby dítěte. Snaží se o spravedlnost mezi dospělými často navzdory dítěti.